

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

**Vastuunrajoitusehtojen sitovuus kvalifioidulla
tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen
yhteydessä**

Yritysjuridiikan
kandidaatintutkielma

Laatija:
Nea Rautapalo

Ohjaaja:
Hannu Itälä

8.12.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Laskentatoimen ja rahoituksen KTK-tutkinto-ohjelma, Yritysjuridiikan erikoistumisuuunta

Tekijä: Nea Rautapalo

Otsikko: Vastuunrajoitusehtojen sitovuus kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä

Ohjaaja: Hannu Itälä

Sivumäärä: 32 sivua

Päivämäärä: 8.12.2024

Sopimusvapaus mahdollistaa vastuunrajoitusehtojen käyttämisen sopimuksissa. Elinkeinonharjoittajat voivat sisällyttää nämä ehdot sopimuksiinsa varautuakseen etukäteen mahdollisiin sopimusriskeihin. Vastuunrajoitusehtojen liittäminen elinkeinonharjoittajien väliseen sopimukseen voi myös muodostua kynnysehdoksi sopimukseen sitoutumiselle. Tutkielmassa tuodaan tarkemmin esiin erilaisten vastuunrajoitusehtojen jaottelua sekä arvioidaan ehtojen käyttöä ja sitovuutta. Tutkielman kannalta keskeisiä oikeuslähteitä ovat varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annettu laki (228/1929, ”OikTL”), lain esityöt ja oikeuskirjallisuus. Tarkastelussa hyödynnetään myös keskeisiä oikeustapauksia KKO 1993:166 ja KKO 1983 II 91. Oikeuskirjallisuudessa on pohdittu ehtojen sitovuutta sopimusrikkomustilanteessa, joka on aiheutettu kvalifioidulla tuottamuksella. Lähtökohtaisesti sopimusoikeudessa on katsottu, ettei sopimuksella voida pätevästi vapautua vastuusta, jos vahinko on aiheutettu omalla törkeällä huolimattomuudella tai tahallisuudella. Tutkielmassa syvennyttään kolmeen erilaiseen oikeuskirjallisuudessa esiin nousseeseen tulkintatapaan vastuunrajoitusehtojen sitovuudesta kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetussa sopimusrikkomuksessa. Vastuunrajoitusehtojen syrjäytyminen on nähty itsenäisenä lakiin kirjaamattomana oppina, OikTL 36 §:n soveltamistilanteena ja tyyppikohtuuttomuutena.

Kvalifioidun tuottamuksen arvioinnissa on aina kyse kokonaisarvioinnista. Tuottamuksen asteen määrittely ei ole yksiselitteistä ja törkeän huolimattomuuden kynnys on asetettu varsin korkealle tavallisessa yritystoiminnassa. Tutkielman kannalta on keskeistä tarkastella vastuunrajoitusehtojen ja kvalifioidun tuottamuksen välistä suhdetta, sillä ehtojen sitovuuden rajan on katsottu kulkevan siinä, missä tavallinen tuottamus muuttuu törkeäksi. Suomen oikeustilassa valitsee epäselvyys siitä, miten vastuunrajoitusehtoihin tulisi suhtautua kvalifioidussa tuottamuksessa. Tutkielmassa esiin nousevat näkökulmat puoltavat näkemystä siitä, että vastuunrajoitusehtoihin puututtaessa ei aina ole tarkoituksenmukaista keskittyä pelkästään tuottamuksen asteeseen vaan ehtojen sitovuutta tulisi arvioida ja sovitella tapauskohtaisesti. Korkeasta sovittelukynnyksestä huolimatta OikTL 36 §:n soveltaminen on nähty liike-elämän kannalta sopimusten ennakoitavuutta edistävänä kehityksenä.

Avainsanat: vastuunrajoitusehto, kvalifioitu tuottamus, törkeä huolimattomuus, sopimuksen sitovuus, sopimuksen sovittelu, vahingonkorvaus

Sisällys

1	Johdanto	7
1.1	Tutkielman lähtökohdat	7
1.2	Tutkimusmetodi ja aiheen rajaus	9
1.3	Tutkielman rakenne	10
2	Vastuunrajoitusehdot	11
2.1	Vastuunrajoitusta koskien ehtojen eri tyypeistä	11
2.1.1	Varsinaiset vastuunrajoitusehdot	12
2.1.2	Peitellyt vastuunrajoitusehdot	14
2.1.3	Välilliset vastuunrajoitusehdot	15
2.2	Vastuunrajoitusehtojen sisällyttäminen sopimukseen	15
2.3	Vastuunrajoitusehtojen tulkintaperiaatteita	16
3	Kvalifioitu tuottamus	18
3.1	Törkeä huolimattomuus tai tahallisuus	18
3.2	Tuottamuksen kumuloituminen törkeäksi	19
3.3	Tuottamuksen subjektiivinen vai objektiivinen arviointi?	20
4	Kvalifioitu tuottamus ja vastuunrajoitusehdot	21
4.1	Vastuunrajoitusehtojen syrjäytyminen kvalifioidussa tuottamuksessa	21
4.2	Lojaliteettivelvollisuus ja kvalifioitu tuottamus	22
4.3	Oikeustoimilain 36 §:n soveltaminen kvalifioidussa tuottamuksessa	23
4.4	Tyypikohtuuttomuus ja kvalifioitu tuottamus	25
4.5	Vastuunrajoitusehtojen syrjäytymättömyys	27
5	Johtopäätökset	28
	Lähteet	31

Kuviot

Kuva 1. Vastuunrajoitusehtojen jaottelu	12
---	----

Lyhenteet

AsKauppaL	asuntokauppalaki (843/1994)
HE	hallituksen esitys
KauppaL	kauppalaki (355/1987)
KKO	korkein oikeus
KSL	kuluttajansuojalaki (38/1978)
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (288/1929)
OYL	osakeyhtiölaki (624/2006)

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Suomen sopimusoikeudessa keskeinen periaate on sopimussidonnaisuus, jota voidaan pitää sopimusoikeuden ja koko oikeusjärjestyksen kulmakivenä.¹ Sopimussidonnaisuuden perusteella sopimukset on lähtökohtaisesti täytettävä tarkoituksensa mukaisesti ja sitovuuden perustana on sopijapuolten yhteisymmärrys sopimuksen sisällöstä.² Toinen sopimusoikeudellinen periaate on sopimusvapaus, jonka mukaan sopijapuolet saavat tehdä haluamansa sisältöisiä sopimuksia. Sopijapuolet voivat käydä sopimusneuvotteluita sopimusmahdollisuuksien selvittämiseksi ja sopimusehtojen selvittäessä päättää, haluavatko he sitoutua sopimukseen. Sopimusvapauteen sisältyy myös oikeus olla solmimatta sopimusta.³ Mikäli sopijapuolet päättävät ryhtyä sopimukseen, sopimus sitoo sen osapuolia.⁴

Osapuolten välinen sopimusvapaus mahdollistaa vastuunrajoitusehtojen käyttämisen sopimuksissa. Vastuunrajoitusehdoilla tarkoitetaan sopimuksen ehtoja, joiden tarkoituksena on rajoittaa tai kokonaan poistaa sopijapuolen vastuu, jos osapuoli ei täytä sopimusvelvoitteita tai aiheuttaa sopimusrikkomuksen.⁵ Vastuunrajoitusehtojen käyttöä voidaan pitää rationaalisenä, toimivana ja taloudellisesti tehokkaana välineenä sopimusperusteiselle liike-elämälle.⁶ Jotta vastuunrajoitusehdolla voidaan rajoittaa korvausvastuuta halutulla tavalla, tulee sen olla riittävän selkeästi määritelty. Yleiseen muotoon laadittu vastuunrajoitusehto saattaa olla niin epämääräinen, että sen soveltaminen ei ole mahdollista, mikäli tarve korvausvelvollisuudesta syntyy.⁷

Vaikka sopimukseen olisi sisällytetty selkeästi määritellyt vastuunrajoitusehdot, niiden sitovuuden raja tulee vastaan, kun velallisen tuottamus muuttuu tavallisesta huolimattomuudesta törkeäksi. Näin ollen velkoja voi vaatia korvausta vastuunrajoitusehdosta huolimatta, jos hän katsoo velallisen toiminnan täyttävän kvalifioidun tuottamuksen kriteerit. Kvalifioidulla tuottamuksella tarkoitetaan tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta.

---

¹ HE 247/1981 vp, s. 3; Hemmo 2003a, s. 49.

² Ks. KKO 2019:13, kohta 16 ja KKO 2012:1, kohta 16.

³ Ks. Hemmo 2003a, s. 207; Mäenpää 2023, s. 356.

⁴ Ks. Hemmo 2003a, s. 10–15.

⁵ Ks. Saarnilehto 2005, s. 6.

⁶ Virtanen 2005, s. 494.

⁷ Saarnilehto 2005, s. 10.

Vastuunrajoitusehtojen yleistyminen tekee kvalifioidun tuottamuksen sisällön määrittelystä keskeistä sopimusperusteisessa vastuussa.⁸

Oikeusnormien tuntemisella on merkitystä yritystoiminnassa ja erityisesti sopimusten solmimisessa. Suomen lainsäädäntö jakautuu ehdottomiin eli pakottaviin normeihin ja tahdonvaltaisiin eli dispositiivisiin normeihin. Pakottavat normit sitovat, eikä niistä ole mahdollisista poiketa. Sen sijaan dispositiivisista normeista voidaan sopia toisin.⁹ Sopimusosoikeuden seuraamuksia koskeva sääntely on dispositiivista, ellei toisin ole säädetty.¹⁰ Usein elinkeinoelämässä osapuolet käyttävät sopimuskirjauksia rajoittaakseen vastuuta, joka heillä olisi dispositiivisen oikeuden mukaan. Näitä sopimuskirjauksia kutsutaan vastuunrajoitusehdoiksi.¹¹ Lähtökohtaisesti kuitenkin elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa osapuolten välinen sopimus on ensisijainen normi. Vastuunrajoitusehtojen käytöllä on tarkoitus suojata velallista niin laajalta korvausvastuulta, että se olisi hänen taloudellisen kantokykynsä kannalta kohtuutonta. Näin ollen kyseisten ehtojen käyttäminen voi olla järkevää elinkeinonharjoittajien välisessä suhteessa, sillä vastuunrajoitusehdot mahdollistavat sopimuksen solmimisen taloudellisesti turvallisemmista lähtökohdista. Vastuunrajoitusehdoilla on näin ollen merkittävä vaikutus elinkeinoelämän toimintaan.¹²

Elinkeinoonharjoittajat voivat vastuunrajoitusehtoja käyttämällä etukäteen varautua mahdollisiin sopimusriskeihin. Liiketoiminnan kannalta on usein tarpeen tiedostaa vastuiden enimmäismäärä, sillä vastuuasema vaikuttaa varallisuuteen silloinkin, kun vastuu on vasta potentiaalinen eikä mahdollinen korvausvelvollisuus ole vielä ajankohtainen. Esimerkiksi yrityskauppojen yhteydessä mahdollinen vahingonkorvausvastuu luetaan yrityksen negatiiviseen varallisuuteen.¹³ Vastuunrajoitusehdoilla voidaan siis sopimusriskien hallinnan lisäksi vaikuttaa yrityksen arvoon ja varallisuuteen.

Vastuunrajoitusehtoihin sovelletaan varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista annettua lakia (228/1929, ”OikTL”). OikTL sääntelee varallisuusosoikeudellisten sopimusten laatimista ja sovittelemista, mitkä ovat keskeisiä vastuunrajoitusehtojen yhteydessä. Erityisesti

---

⁸ Ks. Virtanen 2005, s. 497.

⁹ Hoppu – Hoppu 2016, s. 22.

¹⁰ Hemmo 2003b, s. 335; Esimerkiksi KSL:ssä kuluttajan oikeuskeinoista ja vastuusta on säädetty normeina, joista ei voida poiketa kuluttajan vahingoksi.

¹¹ Kolster – Norros 2021, s. 58; Ks. myös Hemmo 2003b, s. 282.

¹² Tästä esim. Hemmo 1994, s. 302–303.

¹³ Ks. Pöyhönen 2001, s. 73–74.

sovellettavaksi tulee yleinen sovittelusäännös eli OikTL 36 §. Vastuunrajoitusehtoa on mahdollista sovitella OikTL 36 §:n nojalla, jos toinen sopijapuoli käyttää vastuunrajoitusehtoa hyväkseen vapauttaakseen itsensä sopimuserusteisesta vastuusta. Lain esitöiden mukaan vastuunrajoitusehtoja on pidetty esimerkkinä ehdoista, joiden osalta kohtuullistaminen voi tulla kysymykseen. Yleensä on katsottu, ettei sopimuksella voida pätevästi vapautua oman törkeän huolimattomuuden tai tahallisuuden seurauksista.¹⁴

Tutkimukseni tarkoituksena on luoda kattava käsitys vastuunrajoitusehtojen sisällöstä, käytöstä ja sitovuudesta. Tutkielmassa perehdytään syvällisemmin siihen, miten vastuunrajoitusehtoja sovelletaan, kun sopimusrikkomus johtuu kvalifioidusta tuottamuksesta. Lisäksi tarkastellaan, millaista oikeuskäytäntöä vastuunrajoitusehtojen soveltamisesta kyseisessä tilanteessa löytyy ja miten ehtoja on tulkittu. Keskeistä on tutkia vastuunrajoitusehtojen ja kvalifioidun tuottamuksen välistä suhdetta, sillä ehtojen sitovuuden rajan on katsottu kulkevan siinä, missä tavallisen tuottamuksen katsotaan muuttuvan törkeäksi.

1.2 Tutkimusmetodi ja aiheen raja

Tutkimusmetodini on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Lainopilla tarkoitetaan voimassa olevan oikeuden tulkintaa ja systematisointia.¹⁵ Keskeistä lainopillisessa tutkimuksessa on oikeusnormien sisällön tulkinta erilaisia oikeuslähteitä hyödyntäen sekä voimassa olevan oikeuden jäsentäminen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, johon pyrinkin tässä tutkielmassa. Näin ollen lainoppi on sopiva tutkimusmetodi tutkielmaani. Tutkielman lähteinä ovat oikeustoimilaki, lain esityöt, oikeuskirjallisuus ja oikeuskäytäntö. Tutkimuksessa käytettävät lait ovat kauppalaki (355/1987, ”KauppaL”) sekä jo edellä mainittu OikTL.

Tutkielma on rajattu koskemaan elinkeinonharjoittajien välisiä vastuutilanteita. Sopimusehtoihin ja erityisesti vastuunrajoitusehtoihin suhtautumisessa on eroja riippuen siitä, onko kyse elinkeinonharjoittajien tai muuten tasavertaisten osapuolien välisestä sopimuksesta vai elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisestä sopimuksesta.¹⁶ Kuluttajansuojalaissa ja muissa kuluttajansuojatarkoituksessa laadituissa säädöksissä määritellään

¹⁴ HE 247/1981 vp, s. 15.

¹⁵ Miettinen 2016, s. 148.

¹⁶ HE 247/1981 vp, s. 15.

elinkeinonharjoittajan korvausvastuun määrät ja perusteet. Lisäksi näissä laeissa on yleisesti todettu, että säännöksistä ei voida poiketa kuluttajan vahingoksi. Tämä lisää lakien pakottavuutta. Kyseisissä tapauksissa lainsäädäntö näyttää sulkevan kokonaan pois vastuunrajoittamismahdollisuuden. Elinkeinonharjoittajien välisissä sopimussuhteissa ei juuri tunneta pakottavia vastuunrajoituskieltoja.¹⁷ Toisaalta elinkeinoelämän sopimuksissa vastuunrajoitusehtoihin kuuluvat indemnity ja hold harmless -tyyppiset ehdot. Näillä ehdoilla osapuolet jakavat vastuuta kolmatta osapuolta kohtaan mahdollisesti syntyvästä korvausvelvollisuudesta.¹⁸ Ottaen huomioon tutkimuksen laajuuden, rajaus jättää ulkopuolelle kolmatta osapuolta koskevat oikeuskeinot. Tutkimus kohdistetaan vain kahden elinkeinonharjoittajan väliseen sopimussuhteeseen, jossa tarkastellaan velkojan ja velallisen välisiä vastuunrajoitusehtoja.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielma alkaa johdannolla, jossa pohjustetaan tutkimusaihetta. Toisessa luvussa käsitellään vastuunrajoitusehtoja yleisellä tasolla, syvennyttään niiden jaotteluun sekä tulkintaperiaatteisiin. Kolmannessa luvussa käsitellään törkeää huolimattomuutta ja sen arvioimiseen vaikuttavia kriteereitä. Toisen ja kolmannen luvun käsitteiden määrittely on tärkeää, koska neljännessä luvussa yhdistetään edellisten lukujen teemat ja syvennyttään siihen, miten vastuunrajoitusehtojen sitovuutta kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä on arvioitu oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa. Esiin nousee kolme tulkintatapaa, joita tarkastellaan keskeisten oikeustapausten KKO 1993:166 ja KKO 1983 II 91 avulla. Tarkastelua jatketaan vertailemalla KKO:n ennakkoratkaisuista johdettuja päätelmiä oikeuskirjallisuuden ja lain esitöiden tarjoamiin tulkintoihin verrattuna. Lopuksi tutkielman viidennessä luvussa tehdään yhteenveto tutkielmasta saaduista näkökulmista ja johtopäätelmistä.

---

¹⁷ Hemmo 2005a, s. 252; Ks. Kuluttajansuojalaki (38/1978, ”KSL”) 5 luku; Ks. Asuntokauppalaki (843/1994, ”AsKauppaL”) 4 luku.

¹⁸ Hemmo 2005a, s. 261.

2 VASTUUNRAJOITUSEHDOT

2.1 Vastuunrajoitusta koskien ehtojen eri tyypeistä

Sopimukset ovat keskeisiä välineitä elinkeinonharjoittajien välisessä liiketoiminnassa, ja ne auttavat luomaan kestäväää ja ennakoitavaa liiketoimintaympäristöä. Sopimusoikeudessa yleisenä periaatteena on, että sopimukset sitovat sen osapuolia. Sopimuksen sitovuuden mukaan sopimukseen sitoutunut henkilö on velvollinen toteuttamaan sopimuksen sisällön mukaisen suorituksen. Mikäli sopimus laiminlyödään, vastapuoli tulee asettaa samaan taloudelliseen asemaan kuin missä tämä olisi ollut, jos sopimus olisi toteutunut. Jos sopijapuoli ei täytä sopimusta tai suoritus ei vastaa sopimuksen ehtoja, hänen on korvattava vastapuolelle aiheutunut vahinko.¹⁹ Sopimusoikeudellisen vahingonkorvauksen määrän osalta lähtökohtana on niin sanottu positiivinen sopimusetu. Korvattavaksi tulee sopimusrikkomuksesta aiheutuneet kulut sekä sopimusrikkomuksen vuoksi menetetty voitto.²⁰ Vahingonkorvausvastuuta voidaan näin ollen pitää keskeisenä kriteerinä sopimuksen sitovuudelle. Jos sopimuksen osapuolet voisivat halutessaan irtisanoa sopimuksen ilman, että se synnyttäisi vahingonkorvausvelvollisuutta vastapuolta kohtaan, sopimuksilla ei käytännössä saavutettaisi sitovuutta.²¹

Elinkeinoharjoittajien väliseen kaupankäyntiin sovelletaan KauppaL:a. Laki perustuu dispositiiviseen sääntelyyn ja KauppaL 3 §:n mukaan lakia ei sovelleta elinkeinonharjoittajien välisessä sopimuksessa, jos muuta on sovittu. KauppaL säätelee irtaimen omaisuuden kauppaa, mutta nykyään sen katsotaan soveltuvan myös yrityskauppaan.²² KauppaL:n dispositiivisuudesta johtuen osapuolet voivat rajoittaa omia sopimusriskejään lisäämällä sopimukseen vastuunrajoitusehtoja ja ensisijaisesti sulkemaan pois välillisten vahinkojen korvaamisen sopimuksistaan.²³ Näin ollen osapuolien vahingonkorvausvastuuta supistetaan siitä, mikä se dispositiivisen oikeuden mukaan olisi. KauppaL:n mukaan myyjän vastuulla on välittömien vahinkojen korvaaminen. Korvauksen määrälle ei ole

¹⁹ Saarnilehto – Annola 2018, s. 194.

²⁰ Hemmo 1994, s. 88. Velkoja tulee siis saattaa siihen taloudelliseen asemaan, johon hän olisi päätenyt, jos sopimus olisi toteutunut.

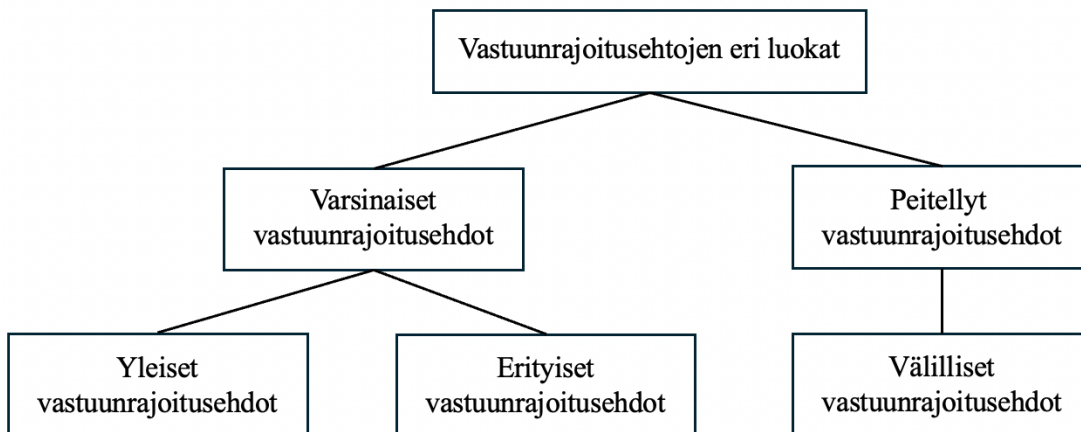
²¹ Virtanen 2005, s. 488.

²² Carlsson *et al.* 2014, s. 16; Yrityskaupalla viitataan esimerkiksi yritysten välisiin osakekauppoihin ja liiketoimintasiirtona toteutettaviin yrityskauppoihin siltä osin kuin kysymyksessä ei ole kiinteistökauppa osana yrityskauppaa.

²³ *Id.*, s. 30.

asetettu ylärajaa, joten vahingonkorvauksen määrä voi muodostua huomattavan suureksi. Välittömien ja välillisten vahinkojen erottelu perustuu lainsäädännön tasolla lähinnä kauppaL:iin, jossa erottelu on vakiintunut osaksi sopimusoikeudellista lainsäädäntöä.²⁴ Vastuunrajoitusehtoihin otetaan usein omia määritelmiä välillisestä vahingosta ja muilta osin viitataan yleisluontoisesti välillisiin vahinkoihin. Näiltä osin, kun sopimusehdoissa on tarkennettu välillisten vahinkojen sisältöä, nämä määrittelyt muodostavat ensisijaisen lähteen. Ellei vahinkoja ole täsmennetty sopimuksessa, haetaan tulkinta-apua kauppaL:sta ja muun lainsäädännön sisältämistä vahinkolajien määritelmistä.²⁵

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty erilaisia tulkintoja vastuunrajoitusehtojen jaottelulle. Saarnilehdon mukaan vastuunrajoitusehdot voidaan jakaa sisältönsä perusteella kahteen pääryhmään, varsinaisiin ja peiteltyihin vastuunrajoitusehtoihin. Peiteltyistä ehdoista voidaan erottaa vielä välilliset vastuunrajoitusehdot.²⁶ Seuraava kuvio havainnollistaa jaottelua:

Kuva 1. Vastuunrajoitusehtojen jaottelu

2.1.1 Varsinaiset vastuunrajoitusehdot

Sopimuksessa varsinaisella vastuunrajoitusehdolla tarkoitetaan ehtoa, jossa rajoitetaan sopijapuolen vastuuta sopimuksen rikkomisen varalta. Ehto on sisällytetty sopimukseen

²⁴ Carlsson *et al.* 2014, s. 15.

²⁵ Hemmo 2005b, s. 313.

²⁶ Saarnilehto 2005, s. 6; Ks. myös vastuunrajoitusehtojen vaihtoehtoinen esitystapa Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 30–31.

ainoastaan vastuun rajoittamiseksi. Nämä ehdot voidaan vielä jaotella yleisiin ja erityisiin ehtoihin. Yleinen vastuunrajoitusehto voi koskea sopimusvastuuta kokonaisuudessaan eli sopijapuoli olisi korvausvelvollinen kaikista vastapuolelle aiheuttamistaan vahingoista. Erityisessä ehdossa vastuuta on rajoitettu vain jossakin suhteessa.²⁷

Yleiset vastuunrajoitusehdot voivat olla monenlaisia. Ehdossa voidaan rajoittaa esimerkiksi sopimuksen korvausperustetta. Rajoittaminen voidaan tehdä vahvistamalla korvausvastuulle enimmäismäärä, joka voi olla esimerkiksi euromääräinen kiinteä summa tai prosenttiosuus korvausvelvollisen saamasta vastasuorituksesta. Toisaalta korvausvastuuta voidaan rajata niinkin, että korvattavaksi tulevat vain tietyntyyppiset vahingot tai korvausvastuun ulkopuolelle jätetään tietyt vahinkolajit, kuten yleensä välilliset vahingot.²⁸ Välittömien ja välillisten vahinkojen määrittely ei ole yksiselitteistä oikeuskirjallisuudessa, joten sopimukseen on syytä ottaa tarkennus siitä, millaiset vahingot jäävät korvausvastuun ulkopuolelle. Välittöminä vahinkoina on pidetty sopimusrikkomuksen selvittelystä, reklamaatiosta ja virheellisen suorituksen korjaamisesta aiheutuneita kuluja sekä saamatta jääneen suorituksen positiivista arvoa.²⁹ KauppaL 67 §:ssä on esitetty listaus välillisinä pidettävistä vahingoista ja se tulee usein sovellettavaksi, jos muusta ei ole sovittu.

Sopimuskäytännössä tyypillisin vastuunrajoitusehto sulkee välilliset vahingot vastuun ulkopuolelle.³⁰ Tämä mahdollistaa varautumisen kaikista vaikeinten ennakoitaviin vahinkoihin. Tavallisimpia välillisiä vahinkoja ovat tulon menetys sopimuskohteen käytön estymisen seurauksena sekä muiden kolmansien osapuolien kanssa tehtyjen sopimussuhteiden häiriintyminen. Yleisesti on katsottu, että välillisten vahinkojen korvauskelpoisuuden tulee olla vähäisempää kuin välittömien vahinkojen. Tämä johtuu siitä, että välillisiin vahinkoihin liittyvä vastuu merkitsee usein hyvinkin mittavia vastuuriskejä, joita elinkeinoelämän toimijat eivät halua ottaa kantaakseen. Tavallisesti vahingonkärsijällä on siis mahdollisuuksia vaikuttaa vahinkoriskin suuruuteen erilaisilla varotoimenpiteillä.³¹

Sopijapuolen vastuuta voidaan rajoittaa myös ajallisesti. Vastuun ajallista rajoitusta on mahdollista säädellä sopimusehdoin siten, että kohde-esineeseen liittyvä virhevastuu

²⁷ Saarnilehto 2005, s. 6.

²⁸ *Id.*, s. 7; Ks. myös Hemmo 2005b, s. 321; Hemmo 2003b, s. 282–283.

²⁹ Hemmo 2005b, s. 312.

³⁰ Hemmo 2005a, s. 245–246; Hemmo 2005b, s. 312.

³¹ Hemmo 2002, s. 197.

päättyy määräajan kuluttua tai siten, että vastuuta ei synny, jos vahinkoa aiheuttava sopimusrikkomus on vain lyhytaikainen.³²

Sopimuksen erityinen vastuunrajoitusehto voi koskea joitakin tarkasti määriteltyjä sopimusrikkomuksia. Saarnilehdon mukaan sopimuksessa voidaan asettaa rajoituksia tavaran virheen osalta, mutta jättää muut viivästyksen ja tuotevastuun seuraamukset yleisten sääntöjen varaan. Tyypillisesti erityisissä ehdoissa on tarkoin määritelty tilanne tai vahinkotyyppi, jota rajoitus koskee, ja se, miten korvausvastuuta rajoitetaan kyseisessä tilanteessa.³³

2.1.2 *Peitelty vastuunrajoitusehdot*

Peiteltynä vastuunrajoitusehtona voidaan pitää tilannetta, jossa sopimusehto, joka näyttää käsittelevän jotain muuta asiaa, todellisuudessa rajoittaa sopijapuolen korvausvastuuta. Tällöin vastapuoli ei välttämättä edes tunnista, että ehto tarkoittaa vastuun rajoittamista. Peiteltyä korvausvastuuta koskeva ehto on esimerkiksi tavaran myyminen sellaisena kuin se on. Tätä tavaran laatua koskevaa ehtoa on kuitenkin säännelty pakottavasti myyjän virhevastuun osalta.³⁴ Kauppalain 19 § rajoittaa sopimusmahdollisuutta irtaimen kauppaa.³⁵ Kun tavara myydään sellaisena kuin se on -ehdolla, myyjän vastuu tavaran virheestä pienenee. Tämä käy ilmi myös myyjän rajoitetusta tiedonantovelvollisuudesta.³⁶

Toinen mahdollinen peitelty vastuunrajoitusehto on sopimussakko. Sopimussakko voi supistaa korvausvastuun määrää, jos todellisen vahingonkorvauksen määrä ylittää sopimussakon summan. Toisaalta, jos vahinko on pienempi kuin sopimussakko, voi

---

³² Saarnilehto 2005, s. 7; Hemmo 2005b, s. 321.

³³ Saarnilehto 2005, s. 8.

³⁴ *Id.*, s. 9.

³⁵ Kauppalain 19 §:n mukaan: ”Jos tavara on myyty ”sellaisena kuin se on” tai samankaltaista yleistä vaurautta käyttäen, siinä katsotaan kuitenkin olevan virhe, jos: 1) tavara ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on ennen kaupantekoa antanut sen ominaisuuksista tai käytöstä ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan; 2) myyjä on ennen kaupantekohetkeä laiminlyönyt antaa ostajalle tiedon sellaisesta tavaran ominaisuuksista tai käyttöä koskevasta olennaisesta seikasta, josta hänen täytyy olettaa tietneen ja josta ostaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon, ja laiminlyönnin voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan; tai 3) tavara on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin ostajalle sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää.”

³⁶ Saarnilehto 2005, s. 9.

sopimussakon määrä johtaa korvausvastuun kasvamiseen. Sopimussakolla on siis mahdollista rajoittaa vahingonkärsijän saaman korvauksen määrää.³⁷

2.1.3 Välilliset vastuunrajoitusehdot

Sopimusehdoilla voidaan välillisesti rajoittaa sopijapuolen vastuuta sopimusta rikottaessa. Jos ehtoja ei noudateta, korvausvastuun vaatiminen voi estyä. Usein ehdon taustalla on ollut aikomus vastuunrajoittamiseen, ja vastapuoli on sen tiedostanut. Kuitenkin, jos vastapuoli toimii ehdon edellyttämällä tavalla, ehto ei vähennä sopimuksen rikkoneen osapuolen vastuuta.³⁸

Välilliset vastuunrajoitusehdot voivat edellyttää vastapuolelta tietynlaista toimintaa korvauksen saamiseksi. Ehtoon voidaan kirjata, että sopijapuolella on velvollisuus toimia määrääjässä, reklamoida, nostaa kanne tai ilmoittaa vahingosta. Ellei ehdon mukaan toimia, menettää laiminlyöjä mahdollisuutensa korvaukseen. Sen sijaan, jos hän noudattaa ehtoa, korvaus voi olla täysimääräinen, sillä vastuuta ei ole rajoitettu ehtojen mukaisen toiminnan osalta.³⁹

2.2 Vastuunrajoitusehtojen sisällyttäminen sopimukseen

Jotta vastuunrajoitusehdot tulevat sopimuksen osaksi, niiden tulee sisältyä sopimukseen tai niistä on muuten sovittava osapuolten välillä.⁴⁰ Usein vastuunrajoitusehdot liitetään osaksi vakioehtoja. Vakioehdot ovat etukäteen joko yksipuolisesti tai yhteisesti laadittu käytettäväksi useissa yksittäisissä eri sopijapuolten välisissä sopimuksissa.⁴¹ Vastuunrajoitusehtojen katsotaan yleensä olevan yllättäviä ja ankaria ehtoja kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisissä sopimuksissa.⁴² Niiden sisältyminen vakioehtoihin tulee sopimuksen osaksi vain, kun sitä on asianmukaisesti korostettu sopimusta laadittaessa tai

³⁷ Saarnilehto 2005, s. 9.

³⁸ *Id.*, s. 8.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Hemmo 2003b, s. 285.

⁴¹ Ks. Wilhelmsson 2008, s. 36–37.

⁴² Hemmo 2003b, s. 285; Kriteerinä ehdon ankaruudelle on pidetty sen merkittävää poikkeamista dispositiivisesta normistosta samalla olennaisesti heikentäen toisen sopijapuolen oikeusasemaa. Ks. Hemmo 1994, s. 281.

vastapuolen on tullut muuten tietää siitä.⁴³ Asetetuilla kriteereillä on tavoite suojata sopimussuhteen heikompaa osapuolta epätasapainolta, jonka sopimussuhteen toinen osapuoli voi aiheuttaa pyrkiessään edistämään omia etujansa ehtoja laatiessaan.⁴⁴ Elinkeinoharjoittajien välisissä sopimuksissa sopimusehtoihin tutustuminen on katsottu olevan vastapuolelle itselleen kuuluva asia eikä ehdon yksityiskohtien läpikäymistä edellytetä.⁴⁵ Vakioehtojen käyttö on varsin yleistä liikesopimuksissa ja niillä voidaan saavuttaa taloudellisia etuja. Vakioehtoja käyttämällä on mahdollista minimoida transaktiokustannuksia ja saavuttaa erityistä hyötyä silloin, kun suoritteet myydään suurelle asiakaskunnalle.⁴⁶

Sisällyttäessä vastuunrajoitusehtoja osaksi sopimusta tarkoitus on usein suojautua erinäisiä riskejä vastaan. Ehdon laatijan kannattaa muotoilla ehdon sisältö riittävän selkeästi siten, että halutuilta riskeiltä voidaan suojautua ilman, että vastuunrajoitusehdon soveltaminen aiheuttaa epäselvyyksiä. Tulkinnanvarainen tai liian laaja ehto voi tulla kokonaan syrjäytetyksi tai johtaa ehdon sovitteluun OikTL 36 §:n nojalla. Yksilöllisesti laaditun vastuunrajoitusehdon voidaan katsoa olevan sopimuksen kannalta tehokkaampi kuin esimerkiksi yrityksen tai alan yleisistä vakioehdoista kopioitu ehto.⁴⁷

2.3 Vastuunrajoitusehtojen tulkintaperiaatteita

Vastuunrajoitusehtojen tulkintaan sovellettavat periaatteet vaikuttavat ehtojen sitovuu-teen heikentävästi.⁴⁸ Vakioehtoihin liitettyihin vastuunrajoitusehtoihin sovelletaan lähtökohtaisesti suppean tulkinnan periaatetta, jonka mukaan ehtoa on tulkittava epäselviltä osin mahdollisimman vähän vastuuta supistaen.⁴⁹ Tulkintaperiaatteella pyritään suojaamaan sopimussuhteen heikompaa osapuolta sopimusehtojen laatijalta.⁵⁰

⁴³ Ks. lisää vakioehtojen liittämisestä sopimuksen osaksi Hemmo 2003a, s. 149–157.

⁴⁴ Hemmo 1994, s. 276–277.

⁴⁵ Hemmo 2005a, s. 102; Toisaalta ehtojen korostamisvelvollisuuden ei ole välttämättä katsottu kokonaan jättäytyvän pois lähes tasavertaisten elinkeinoharjoittajien välisissä suhteissa. Ks. lisää Hemmo 2003a, s. 168–169. Esimerkiksi tapauksessa KKO 1984 II 57 korkein oikeus katsoi, ettei ollut perusteltavaa olettaa, että B olisi ollut velvollinen ottamaan selvää A:n säännönmukaista sopimusvastuuta vähentämään tarkoitettusta vastuunrajoitusehdosta. Sopimuksen syntyminen vastuunrajoituksesta olisi edellyttänyt, että B olisi tuntenut sen sisällön tai olisi ollut velvollinen ottamaan siitä selvää.

⁴⁶ Hemmo 2005a, s. 91.

⁴⁷ Ks. Saarnilehto 2005, s. 11.

⁴⁸ Hemmo 1994, s. 283.

⁴⁹ Hemmo 2005b, s. 321. Tulkinta on ilmaistu tapauksen KKO 1992:178 perusteluissa: ”Yleisenä tulkintaperiaatteena on, että vastuunvapautuslausekkeita on tulkittava suppeasti, etenkin jos ne ovat yksipuolisesti laadittuja ja sisällöltään epäselviä tai ylimalkaisia.”

⁵⁰ Hemmo 1994, s. 284–285.

Suppean tulkinnan lisäksi vastuunrajoitusehtoja tulkitaan epäselvyyssäännön nojalla. Epäselvyyssäännön mukaan sopimuksen epäselvyydet tulkitaan sen sopijapuolen vahingoksi, joka on vaikuttanut sopimusehtojen sisältöön.⁵¹ Tulkintaperiaate soveltuu erityisesti vakioehtoihin ja yksilöllisiin vastuunrajoitusehtoihin, jos voidaan katsoa toisella sopijapuolella olevan vastuu ehdon laatimisesta ja sisällyttämisestä sopimukseen.⁵² Epäselvyyssääntöön vetoavalta odotetaan vilpittömää mieltä eli todistusta siitä, että hän on perustellusti luottanut alkuperäiseen tulkintakäsitykseensä. Hemmo huomauttaa, että on vältettävä tekemästä epäselvyyssäännöstä välinettä, johon vetoavalla on jälkeensä mahdollisuus poiketa alkuperäisestä käsityksestään sopimusehdon sisällöstä.⁵³

Yksipuolisissa oikeustoimissa noudatettavaksi tulee usein myös minimisääntö, jonka mukaan tulkintavaihtoehtoista on sovellettava sitä, joka rasittaa velallista vähiten. Hemmo on tuonut esille minimisääntöön liittyvän epäkohdan, jossa säännöllä on mahdollista tuottaa etua toisen sopijapuolen hyväksi molemminpuolisesti velvoittavissa oikeustoimissa, jos toisen sopijapuolen sopimusehdon sisältö on mahdollisesti epähuomiossa muotoiltu epäselvästi. Vastuunrajoitusehtojen yhteydessä minimisäännön soveltaminen tulee kuitenkin harvemmin kyseeseen, sillä epäselvyyssäännön on katsottu olevan pätevämpi tulkintaperiaate.⁵⁴

---

⁵¹ Lisäksi on katsottu, että ehdon laatijalla on parempi mahdollisuus vaikuttaa epäselvyyksien syntymiseen ja näin ollen estää niiden sisältyminen sopimukseen kuin sillä, jolle sopimusehdot esitetään valmiina. Ks. Hoppu – Hoppu 2016, s. 85.

⁵² Hemmo 1994, s. 284.

⁵³ Hemmo 2003a, s. 647.

⁵⁴ Näkemystä on perusteltu sillä, että epäselvyyssääntö suojaa paremmin sopimuksen heikompa osapuolta, mikä on tärkeämpää kuin sopimusvelvoitteiden yleinen suppea tulkinta. Ks. Hemmo 1994, s. 285. Sopimusten tulkintaperiaatteisiin liittyy myös lojaliteettivelvollisuus, jota tarkastellaan tutkielmassa myöhemmin kvalifioitujen tuottamusten yhteydessä luvussa 4.2.

3 KVALIFIOITU TUOTTAMUS

3.1 Törkeä huolimattomuus tai tahallisuus

Toiminta on luokiteltu törkeäksi huolimattomuudeksi, kun osapuolen menettely on lähellä tahallisuutta tai saa aikaan epäilyksiä tahallisuudesta, vaikka tahallisuutta ei voitaisikaan näyttää toteen. Törkeän huolimattomuuden piirteinä on pidetty velallisen toiminnan selkeää piittaamattomuutta, tarvittavien varmistustoimenpiteiden laiminlyöntiä sekä erityisosaamista edellyttäviin toimiin ryhtymistä ilman vaadittavaa pätevyyttä.⁵⁵ Oikeuskäytännössä törkeän huolimattomuuden kynnyks on asetettu varsin korkealle ja se ylittyy harvoin normaalissa yritystoiminnassa.⁵⁶ Tuottamuksen asteen määrittely ei ole yksiselitteistä ja se on korvausvastuun perusteella määritelty myös huolimattomuudeksi ja moitittavuudeksi.⁵⁷ Kiinnostavaa on rajanveto lievän, tavallisen ja törkeän tuottamuksen välillä, sillä juuri tavallisen huolimattomuuden muuttuessa törkeäksi kulkee raja vahingonkorvauksen määräytymisestä sekä vastuunrajoitusehtojen sitomattomuudesta. Lähtökohtaisesti tavallisen huolimattomuuden alan on katsottu olevan laajempi verrattuna törkeään huolimattomuuteen. Huolimattomuuden asteen arvioinnissa on usein tarkoituksenmukaista lähteä tavallista huolimattomuutta koskevasta oletuksesta. Näin ollen huolellisuusstandardista poikkeaminen lieväksi tai törkeäksi huolimattomuudeksi on mahdollista vain, jos tälle voidaan osoittaa erityisiä perusteita.⁵⁸

Törkeän huolimattomuuden rajan määrittely ei siis ole yksiselitteistä. Tapauskohtaisessa arvioinnissa on otettava huomioon useita tekijöitä, kuten sopimustyyppi ja mahdollinen erityislainsäädäntö. Lisäksi on tärkeää tarkastella vallinneita olosuhteita, sekä osapuolten asemaa ja roolia soveltamistilanteessa. Myös toiminnan aiheuttama potentiaalinen tai konkreettinen vahinko on arviointiin vaikuttava seikka. Osapuolen suhtautumisella omaan menettelyynsä tai laiminlyöntiinsä on merkittävää painoarvoa tapauskohtaisessa

---

⁵⁵ Hemmo 2003b, s. 288; Ks. lisää törkeän huolimattomuuden arvioinnissa sovellettavista kriteereistä Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 12–13. Tahallisen sopimusrikkomuksen on voitu arvioida syntyneen taloudellisista motiiveista, velallisen aikomuksesta aiheuttaa velkojalle vahinkoa tai velallisen täydellisestä piittaamattomuudesta sopimuksen ehdoista. Ks. Hemmo 1994, s. 265.

⁵⁶ Hemmo 2005a, s. 254.

⁵⁷ Saarnilehto 2014, s. 8; Myös tapauksessa KKO 1997:103 korkein oikeus on todennut, että rajanveto tuottamuksen ja törkeän tuottamuksen välillä ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä.

⁵⁸ Ks. Hemmo 2005b, s. 49–50.

arvioinnissa.⁵⁹ Törkeän huolimattomuuden arvioinnissa on siis kyse kokonaisarvioinnista.

Lähtökohtaisesti törkeään huolimattomuuteen vetoavalla on todistustaakka. Näin ollen osapuolen tulee näyttää toteen, että aiheutunut vahinko on ollut seurausta toisen osapuolen törkeästä huolimattomuudesta. Luonnollisesti vastapuoli pyrkii todistamaan oman toimintansa huolellisuuden, jotta törkeän huolimattomuuden kynnyks ei ylity.⁶⁰ Yleensä tuottamuksen puuttumisen todistaminen edellyttää selvitystä suoritusvelvollisesta riippumattomista seikoista, joilla on ollut vaikutusta sopimuksen täyttämättä jäämiseen.⁶¹ Tuottamuksen todistustaakkaa pidetään siis käännettynä.

3.2 Tuottamuksen kumuloituminen törkeäksi

Toiminta voidaan katsoa törkeäksi vahingonaiheuttajan usean vähäisempää huolimattomuutta osoittavan virheen tai laiminlyönnin yhteisvaikutuksena. Tällöin vähäisemmät virheet yhdessä muiden kanssa aiheuttavat tuottamuksen kumuloitumisen ja sopijapuolen katsotaan toimineen törkeän huolimattomasti.⁶² Norroksen mukaan kumuloitumista tarkasteltaessa on tärkeää erottaa tosistaan tilanteet, joissa useat vähäiset laiminlyönnit yhdessä johtavat sopimusrikkomukseen, sekä tilanteet, joissa useat vähäiset sopimusrikkomukset ovat toisistaan erillisiä.⁶³ Tuottamuksen kumulaatio on tyypillistä erityisesti projektiluontoisissa sopimussuhteissa ja keustosopimuksissa. Sen sijaan tuottamuksen kumulaatio ei yleensä tule kysymykseen, kun yksittäisillä virheillä ei ole keskinäistä syy-yhteyttä ja pahentavaa vaikutusta.⁶⁴ Usean pienen virheen kumuloituminen törkeäksi voidaan kuitenkin katsoa olevan ongelmallista, sillä isoissa tai pitkäaikaisissa sopimussuhteissa, erityisesti rakennusurakoissa, on tavanomaista, että virheitä tapahtuu. Toisaalta törkeän huolimattomuuden kriteerinä on pidetty, että kyse on tahallisuutta lähentelevästä, erittäin moitittavasta menettelystä, joka osoittaa vahingonaiheuttajan huomattavan

⁵⁹ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 12. Tuottamuksen asteen määrittelyssä ei yleensä ole ollut vaikutusta sillä, onko tahallisen tai huolimattoman menettelyn katsottu sijoittuvan sopimuksenteko- vai täyttämisvaiheeseen. Ks. Hemmo 1994, s. 261.

⁶⁰ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 19.

⁶¹ Hemmo 2005b, s. 304.

⁶² Ks. KKO 1993:166. Tapauksessa käy ilmi, kuinka rahdinottajan erikseen yksilöidyt laiminlyönnit olivat johtaneet aluksen merikelvottomuuteen, jolloin rahdinkuljettajan katsottiin aiheuttaneen lastivahinko törkeällä huolimattomuudella. Ks. myös Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 27.

⁶³ Norros 2024, s. 253.

⁶⁴ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 27–28.

välinpitämätöntä suhtautumista merkittäviin riskeihin. Pääsääntöisesti on katsottu, että useat toisiinsa liittymättömät vähäiset virheet eivät pysty tätä osoittamaan.⁶⁵ Tuottamuk-
sen kumulaation arvioinnissa on otettava huomioon sopimustyyppille ominaiset erityispiir-
teet sekä käytännön soveltamistilanne.⁶⁶

3.3 Tuottamuksen subjektiivinen vai objektiivinen arviointi?

Tuottamuksen asteen arviointi on oikeuskirjallisuudessa jaettu subjektiiviseen ja objek-
tiiviseen näkökantaan. Suurin osa tuottamuksen arviointiin vaikuttavista kriteereistä puol-
taa objektiivista arviointia. Objektiivisesti voidaan arvioida, mikä oli henkilön vaatimus-
taso, onko varotoimenpiteet laiminlyöty ja mikä on mahdollisen vahinkoseuraamuksen
vakavuus.⁶⁷

Subjektiivisesti arvioitaviin kriteereihin on huomautettu liittyvän näyttöongelmia.⁶⁸ Sub-
jektiivisessä arvioinnissa on kyse vahingonaiheuttajan omasta suhtautumisesta menette-
lynsä ja sen seurauksiin. Erilaisiin näyttökysymyksiin liittyvät ongelmat ovat relevant-
teja, kun kyse on henkilön oman henkisen asennoitumisen arvioinnista. Tärkeän huoli-
mattomuuden toteamisen kannalta tärkeintä on todentaa henkilön selkeä piittaamatto-
muus toiminnan ja laiminlyönnin seurauksista sekä toiminnan tahallisuus, jolloin ky-
seessä on subjektiivinen arviointi. Myös tietoisuus ja välinpitämätön suhtautuminen ris-
keihin on osa subjektiivista arviointia. Voidaankin huomata, että tärkeän tuottamuksen
arvioinnissa on oleellista tarkastella sekä subjektiivisen että objektiivisen arvioinnin muo-
dostamaa kokonaisuutta.⁶⁹

---

⁶⁵ Norros 2024, s. 254.

⁶⁶ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 27–28.

⁶⁷ *Id.*, s.17–18.

⁶⁸ Ks. Kolehmainen 2006, s. 338.

⁶⁹ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 18.

4 KVALIFIOITU TUOTTAMUS JA VASTUUNRAJOITUSEHDOT

4.1 Vastuunrajoitusehtojen syrjäytyminen kvalifioidussa tuottamuksessa

Vastuunrajoitusehtojen syrjäytymistä kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä on jäsenetty oikeuskirjallisuudessa kolmella eri tavalla: itsenäisenä lakiin kirjaamattomana oppina, OikTL 36 §:n soveltamistilanteena tai tyyppikoh-tuuttomuutena. Lisäksi on esitetty näkemyksiä vastuunrajoitusehtojen syrjäytymättömyy-den puolesta. Yleisen sopimusoikeudellisen periaatteen mukaan sopimuksella ei voida vapautua vastuusta, jos vahinko on aiheutettu kvalifioidulla tuottamuksella.⁷⁰ Periaate on myös kansainvälisesti vakiintunut.⁷¹ Näkemystä voidaan perustella tapauksella KKO 1993:166, jossa alus oli puuttuvasta merikelpoisuudesta huolimatta lähtenyt merelle ja myöhemmin matkan aikana kaatunut. Tämän seurauksena kannella ollut lasti oli uponnut mereen ja tuhoutunut. Rahdinottaja yritti vapauttaa itsensä vastuusta kannelle lastattavien tavaroiden osalta vetoamalla kuljetussopimuksessa olleeseen vastuunrajoitusehtoon. KKO kuitenkin katsoi, että rahdinottaja oli laiminlyönyt aluksen merikelpoisuuden ja aiheuttanut lastin vahingoittumisen kvalifioidulla tuottamuksella. Näin ollen KKO tulkitsi, että rahdinottaja oli yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden nojalla menettänyt oi-keutensa vedota kansilastia koskevaan vastuunrajoitusehtoon.

Oikeuskirjallisuudessa tapaus KKO 1993:166 on usein tuotu esiin tulkintaesimerkkinä, kun pohditaan vastuunrajoitusehdon syrjäytymistä kvalifioidulla tuottamuksella.⁷² Rat-kaisu KKO 1993:166 vahvistaa näkemystä, jonka mukaan vastuunrajoitusehtojen syrjäy-tymistä kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä voi-daan pitää itsenäisenä lakiin kirjaamattomana oppina. Kolster ja Norros ovat kuitenkin esittäneet, että on vaikea löytää tilanteita, joissa kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen arviointi olisi perusteltua katsoa tällaiseksi itsenäiseksi

⁷⁰ Periaate on ilmaistu OikTL:n esitöissä HE 247/1981 vp, s. 15; Ks. myös Hemmo 2003b, s. 287; Norros 2018, s. 32 ja Carlsson *et al.*, 2014, s. 32.

⁷¹ Hemmo 2003b, s. 287.

⁷² Ks. lisää tapauksen KKO 1993:166 tulkinnasta: Virtanen 2005, s. 499; Kolster – Norros 2021, s. 64–65; Hemmo 1994, s. 300.

syрjäytymisopiksi. Näkemys mahdollisesti kannustaisi täyttämään sopimuksen asianmukaisella tavalla tai ehkäisisi törkeään laiminlyöntiin syyllistymistä, kun vastuunrajoitusehtoon ei olisi mahdollista vedota oman kvalifioidun tuottamuksellisen sopimusrikkomuksen yhteydessä.⁷³

4.2 Lojaliteettivelvollisuus ja kvalifioitu tuottamus

Sopimusoikeuden yleistä tulkintaperiaatetta eli lojaliteettivelvollisuutta voidaan hyödyntää, kun tarkastellaan kvalifioidun tuottamuksen merkitystä sopimussuhteessa.⁷⁴ Sopimusoikeudessa lojaliteettivelvollisuus velvoittaa ottamaan toisen sopijapuolen edut huomioon kohtuullisessa määrin. Omien oikeuksien ei tule kuitenkaan vaarantua näin tehtäessä.⁷⁵ Lojaliteettivelvollisuus puoltaa näkemystä, jonka mukaan omien etujen ajaminen sopimusoikeudessa ei täytä sopimuskäyttäytymiselle asetettuja vaatimuksia.⁷⁶ Toisaalta lähtökohtaisesti sopimuksilla pyritään oman liiketoiminnan edistämiseen ja voiton tavoitteluun.⁷⁷ Näin ollen tulee varoa korostamasta liikaa sopimusten tarkoitusta yhteistoiminnallisena välineenä ja yhdenvertaisuuden edistäjänä.⁷⁸

Päinvastoin kuin lojaliteettivelvollisuus velvoittaa toimimaan, ilmentää kvalifioidusta tuottamuksesta johtuva sopimusrikkomus selvää piittaamattomuutta toisen sopijapuolen oikeuksista ja eduista. Tällaisessa tilanteessa velallinen on yleensä tietoinen, että sopimusrikkomus loukkaa velkojan oikeuksia. Mikäli velallinen tästä huolimatta toimii kvalifioidun tuottamuksellisesti, ilmentää se tietoista välinpitämättömyyttä vastapuolen eduista.⁷⁹ Suhtautumista omaan menettelyynsä ja sen seurauksiin pidetään yhtenä kvalifioidun tuottamuksen tärkeimpänä kriteerinä ja näin ollen sillä voidaan katsoa olevan merkittävää painoarvoa korvausvelvollisuuden määrää arvioitaessa, kun sopimusrikkomus on aiheutettu kvalifioidulla tuottamuksella. Kun toiminnan tahallisuutta arvioitaessa

⁷³ Ks. Kolster – Norros 2021, s. 73.

⁷⁴ Ks. Hemmo 1994, s. 254.

⁷⁵ Saarnilehto 2000, s. 129; Hemmo 1994, s. 254–255.

⁷⁶ Ks. Hemmo 1994, s. 255; Esimerkiksi yksipuolisesti laadittujen vastuunrajoitusehtojen sisällyttäminen sopimukseen. Lojaliteettivelvollisuuden yhteydessä korostetaan usein sopijapuolten yhteistoiminnallisuutta, yhdenvertaisuutta ja erityisesti tiedollista tasavertaisuutta. Ks. Saarnilehto 2000, s. 129.

⁷⁷ Ks. Hemmo 1994, s. 255; Voiton tuottamisen tarkoitus on ilmaistu myös osakeyhtiölain (624/2006, ”OYL”) 1:5:ssä.

⁷⁸ Ks. Hemmo 1994, s. 255.

⁷⁹ *Id.*, s. 256; Ks. myös Castrén 2012, s. 56–58.

otetaan huomioon lojaliteettivelvollisuus, vahvistaa se näkemystä teon tuottamuksellisuudesta sopimussuhteessa.

Lojaliteettivelvollisuus voidaan yhdistää vastuunrajoitusehtojen itsenäiseen syrjäytymisoppiin. Castrénin näkemyksen mukaan olisi epälojaalia vedota sinänsä pätevään vastuunrajoitusehtoon oman törkeän tuottamuksellisen toiminnan jälkeen.⁸⁰ Tällainen toiminta voidaan nähdä moraaliin nojaavan sopimusoikeudellisen periaatteen vastaisena toimena.⁸¹ Lojaliteettivelvollisuus korostuu kuljetusalan toimeksiantosopimuksissa, joissa vastuu tavarasta siirtyy kuljetuksen ajaksi asiakkaalta rahdinkuljettajalle. Tapauksessa KKO 1993:166 oli kyse tällaisesta sopimuksesta. Rahdinottajalla voidaan näin ollen ajatella olevan velvollisuus huolehtia asiakkaan edusta lojaliteettivelvollisuuden nojalla.⁸²

4.3 Oikeustoimilain 36 §:n soveltaminen kvalifioidussa tuottamuksessa

Vastuunrajoitusehtojen käyttöön kytkeytyy huomattava riski kohtuuttomuuden syntymiselle, koska ehtojen tavoitteena on usein yksipuolisesti suojata velallista rajoittamalla velkojan käytössä olevia oikeuskeinoja.⁸³ Kohtuutonta vastuunrajoitusehtoa voidaan sovitella kokonaisarvion perusteella OikTL 36 §:n yleisellä sovittelusäännöksellä, jonka mukaan:

Jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovitella tai jättää se huomioon ottamatta. Kohtuuttomuutta arvosteltaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema, oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

---

⁸⁰ Castrén 2012, s. 56.

⁸¹ *Id.*, s. 209. Moraaliin perustuvina sopimusoikeudellisina periaatteina voidaan nähdä lojaliteettivelvollisuuden lisäksi kohtuullisuus, heikomman suoja sekä hyvän tavan vastaisuus.

⁸² *Id.*, s. 58.

⁸³ Ks. Hemmo 1994, s. 292. Kohtuuton ehto ei kuitenkaan tule helposti sivuutetuksi, jos ehdon on katsottu olevan vastaavanlaisissa sopimuksissa tavanomainen eikä se olennaisesti heikennä vastapuolen asemaa. Ks. Hemmo 2005a, s. 252.

Jos I momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan sovittaa muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

Tulkintamalli on saanut tukea KKO:n ennakkopäätöksessä KKO 1983 II 91. Tapauksessa KKO 1983 II 91 henkilö oli jättänyt ravivedon pelikupongin vedon järjestäjän asiamiehelle. Pelikuponki olisi oikeuttanut voitto-osuuteen, jos se olisi saapunut ajoissa viranomaisten valvontaan. Tämän takia pelikuponki ei osallistumisehtojen mukaan oikeuttanut voitonjakoon. Ehtojen mukaan järjestäjä ei vastannut asiamiehen tai tämän apulaisen vedonlyöjälle aiheuttamasta vahingosta ja asiamies vastasi vain tahallisesti vedonlyöjälle aiheuttamastaan vahingosta. Vastuunrajoitusehtoa pidettiin sinänsä kohtuuttomana siltä osin kuin se käsitti törkeällä huolimattomuudella aiheutetut vahingot. Asiamiehen ei kuitenkaan katsottu menetelleen näin huolimattomasti. Tämän takia vedonlyöjän vahingonkorvauskanne järjestäjää ja tämän asiamiestä kohtaan hylättiin.

KKO 1983 II 91 ratkaisun perusteluista käy ilmi, että KKO on soveltanut OikTL 36 §:ää siltä osin, kun vastuunrajoitusehto käsitti kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetut vahingot. Tapauksessa todistustaakka asetettiin velkojalle, joka ei kuitenkaan pystynyt osoittamaan velallisen toimineen törkeän tuottamuksellisesti. Tämän takia vastuunrajoitusehto satoi sellaisenaan ja velkojan oikeus vahingonkorvaukseen evättiin. Tapaus käsitteli elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välistä suhdetta. Sen antamaa oikeudellista tulkintaa voidaan kuitenkin soveltaa myös elinkeinonharjoittajien välisiin suhteisiin, koska heidän välillensä sopimusvapauden on katsottu olevan selvästi laajempi kuin kuluttajasuhteessa.⁸⁴

Kolsterin ja Norroksen mukaan vastuunrajoitusehtojen sitovuutta kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä olisi suotavaa arvioida OikTL 36 §:n nojalla. Näkemystä on perusteltu sillä, että OikTL 36 § mahdollistaa sopimusten ja sopimusrikkomusten joustavan arvioimisen tapauskohtaisesti. Pelkästään tuottamuksen asteen arvioiminen ei ole kaikissa tilanteissa suotavin keino puuttua vastuunrajoitusehdon sitovuuteen, sillä törkeän tuottamuksen rajaa on yleisesti pidetty tulkinnanvaraisena. Näin ollen kaikissa tilanteissa vastuunrajoitusehdon syrjäyttäminen kokonaisuudessaan ei ole perusteltua, vaikka sopimusrikkomus täyttäisi tahallisuuden kriteerit.⁸⁵

---

⁸⁴ Ks. lisää tulkinnasta Kolster – Norros 2021, s. 71.

⁸⁵ *Id.*, s. 70–71.

Elinkeinoharjoittajien välisten kohtuuttomien vastuunrajoitusehtojen sovittelukynnys on asetettu erittäin korkealle. Alkuperäisen kohtuuttomuuden perusteella sovittelun on katsottu tulevan kysymykseen vain hyvin poikkeuksellisesti, kun sopijapuolet ovat lähes tasavertaisia. Elinkeinoharjoittajien välillä sopimusnormisto hyväksyy sopimusehtojen epätasapainoisuuden, kun sen katsotaan johtuvan esimerkiksi neuvottelutaidoista, toisen sopijapuolen vähäisestä tutustumisesta ehtojen sisältöön tai tietoisesta riskinotosta.⁸⁶ Sovittelulla on katsottu olevan sopimuksen sitovuusperiaatetta heikentävä vaikutus.⁸⁷

4.4 Tyypikohtuuttomuus ja kvalifioitu tuottamus

Hemmon mukaan tahallista tai törkeän huolimattontta sopimusrikkomusta koskevan vastuunrajoitusehdon on katsottu olevan tyypikohtuuton eli aina kohtuuton ehto.⁸⁸ Tyypikohtuuttomuus tulee esille pohdittaessa alkuperäisen kohtuuttomuuden asetelmaa. Tällaisessa tilanteessa sopimus on jo sitä laadittaessa muotoutunut sisällöltään hylättävällä tavalla epätasapainoiseksi tai siihen on muuten sisällytetty ehtoja, joita ei voida hyväksyä.⁸⁹ Oikeuskirjallisuudessa myös Wilhelmsson on puoltanut tyypikohtuuttomuutta toteamalla, että tahallisuuden tai törkeän huolimattomuuden aiheuttamaa sopimusrikkomusta ei tulisi lainkaan sovitella.⁹⁰ Näkemys perustuu ratkaisussa KKO 1983 II 91 esitettyyn ilmaisuun, jonka mukaan vastuunrajoitusehto on ”sinänsä kohtuuton”. Myös Castrénin mukaan ratkaisussa KKO 1983 II 91 KKO katsoi vastuunrajoitusehdon olevan tyypikohtuuton siltä osin kuin se kattoi kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetut vahingot.⁹¹ Kolsterin ja Norroksen tulkinnan mukaan ratkaisussa KKO 1983 II 91 ilmenevä sanamuoto on mahdollista ymmärtää viittaavan tyypikohtuuttomuuteen, mutta ratkaisun vähäisten perustelujen takia ei voida olettaa, että kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetusta vastuusta ei ole mahdollista pätevästi vapautua vastuunrajoitusehdolla missään olosuhteissa.⁹²

⁸⁶ Ks. Hemmo 2003b, s. 64. Myös OikTL 36 §:n esitöissä on todettu seuraavasti: ”Jos sopimuksen sisältöön rauhassa perehtyneet, taloudellisesti toisistaan riippumattomat ja vastuukykyiset sopimuspuolet tekevät sopimuksen, on vaadittava todella merkittävää tasapainottomuutta, ennen kuin yleisen sovittelusäännöksen nojalla on aihetta puuttua sopimukseen.” Ks. HE 247/1981, s. 14–15.

⁸⁷ Ks. Hemmo 2003b, s. 46; Ks. myös Ahlfors 2016, s. 11–12.

⁸⁸ Hemmo 2003b, s. 56.

⁸⁹ *Id.*, s. 54.

⁹⁰ Wilhelmsson 2008, s. 167.

⁹¹ Castrén 2012, s. 47–48.

⁹² Kolster – Norros 2021, s. 64.

Elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa vastuunrajoitusehtojen sitovuutta tahallisen sopimusrikkomuksen yhteydessä on pyritty arvioimaan OikTL 36 §:n mukaisen sovittelun kautta tyyppikohtuuttomaksi ja siten jätetty ehdot huomioon ottamatta. OikTL 36 §:n esitöissä on todettu, että on olemassa ehtoja, joita on aina pidettävä kohtuuttomina sopimuksen muusta sisällöstä ja soveltamistilanteesta riippumatta. Toisaalta vastuunrajoitusehdot on tuotu vasta myöhemmin esille ja niiden yhteydessä on nimenomaan todettu, että niitä voidaan pitää tyyppiesimerkkinä ehdoista, joiden kohtuullistaminen voitulla kyseeseen.⁹³ Kohtuusarviointi pitää sisällään sekä sopimuksen alkuperäisen tasapainoisuuden että sopimusrikkomuksen aiheuttaneet syyt, joista yksi tärkeimpiä on velallisen menettelyn tuottamuksellisuuden aste. Liikesopimuksissa vastuunrajoitusehtojen käyttämisen perustuminen riskienhallintaan ja riskinjakoon puoltavat näkemystä siitä, ettei vastuunrajoitusehtoja tule katsoa kovinkaan helposti kohtuuttomiksi.⁹⁴ Esitöiden perusteella ei olisi kyse tyyppikohtuuttomuudesta mahdollisessa vastuunrajoitusehdon sitomattomuudessa kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä. Sen sijaan vastuunrajoitusehtoja tulisi sovitella OikTL 36 §:n perusteella.⁹⁵

Näkemys siitä, tuleeko vastuunrajoitusehdon sitovuus tahallisen sopimusrikkomuksen yhteydessä katsoa tyyppikohtuuttomaksi jakaa mielipiteitä Suomen oikeuskirjallisuudessa. Sopimusvapauden näkökulmasta vastuunrajoitusehdon katsominen tyyppikohtuuttomaksi kaventaa sopimusoikeuden johtavia periaatteita, joiden mukaan sopijapuolilla on vapaus solmia haluamansa sisältöisiä sopimuksia. Merkittävässä liikesopimuksissa vastuunrajoitusehdon sisällyttäminen sopimukseen on ratkaiseva tekijä, kun arvioidaan sopimukseen sitoutumista.⁹⁶ Kolsterin ja Norroksen mukaan vastuunrajoitusehtojen sitovuutta kvalifioidun tuottamuksen aiheuttamissa sopimusrikkomuksissa ei ole perusteltua katsoa tyyppikohtuuttomaksi.⁹⁷ Samaa näkemystä puoltavat myös Hartzell ja Vapaavuori, joiden mukaan tyyppikohtuuttomuus-ajattelusta luopumista voidaan pitää perusteltuna kehityksenä tietyissä liikesopimussuhteissa.⁹⁸

---

⁹³ HE 247/1981 vp, s. 14–15.

⁹⁴ Hemmo 2003b, s. 286.

⁹⁵ Ks. lisää OikTL 36 §:n esitöiden tulkinnasta Kolster – Norros 2021, s. 62.

⁹⁶ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 34.

⁹⁷ Kolster – Norros 2021, s. 73.

⁹⁸ Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 34. Toivottuun kehitykseen on kuitenkin todettu liittyvän merkittäviä käytännön haasteita kielteisen sovitteluasenteen takia. Ks. Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 38.

4.5 Vastuunrajoitusehtojen syrjäytymättömyys

Vastuunrajoitusehdon syrjäytyminen kvalifioidun tuottamuksen perusteella on yleinen sopimusoikeudellinen periaate. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin tuotu esille näkemyksiä siitä, että tästä pääsäännöstä voitaisiin tietyissä tilanteissa poiketa. Kolster ja Norros ovat esittäneet, että vastuunrajoitusehto voitaisiin tietyin edellytyksin ja erityistä harkintaa noudattaen katsoa osapuolia sitovaksi, vaikka sopimusrikkomus johtuu kvalifioidusta tuottamuksesta. Vastuunrajoituksen sitovuuden säilyminen voitaisiin katsoa perustelluksi tilanteessa, joissa ehto vastaisi osapuolten huolellisesti arvioimaa riskinjakoa.⁹⁹

Myös Hemmon mukaan vastuunrajoitusehdon voitaisiin poikkeuksellisesti katsoa sitovan tilanteissa, joissa sopimukseen sitoutuminen ilman vastuunrajoitusta aiheuttaisi merkittäviä epävarmuuksia toiselle sopijapuolelle. Näissä tilanteissa sopimusehdon kohtuullisuutta arvioitaessa tulisi kuitenkin erityisesti ottaa huomioon osapuolten tasavertainen asema ja ehdon tosiasiallinen tavoite.¹⁰⁰ Vasta-argumenttina vastuunrajoitusehdosta vapautumiselle oman kvalifioidun tuottamuksen seurauksista voidaan esittää, että näkemys ei ota huomioon sopimusoikeudellista hyvää tapaa koskevia vaatimuksia. Näkemyksen hyväksyminen tarjoaisi velalliselle laajan valinnanvapauden sen suhteen, miten hän suhtautuu velvoitteisiinsa sopimuksen täyttämisympäristössä.¹⁰¹ Ensisijaisena periaatteena on, että sopijapuoli kantaa liikesuhteessa riskin siitä, että sopimus saattaa myöhemmin osoittautua kannattamattomaksi hänestä johtumattomista syistä. Tällöin sopijapuolen myöhemmälle vilpilliselle suhtautumiselle sopimuksen velvoitteisiin ei voida antaa suojaa.¹⁰²

---

⁹⁹ Ks. lisää näkemyksen perusteluista Kolster – Norros 2021, s. 70–71. Näkemyksessään Kolster ja Norros kuitenkin korostavat, että jos ehto katsotaan muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomaksi, ehdon kohtuullistamiseen voitaisiin soveltaa OikTL 36 §:ää.

¹⁰⁰ Hemmo 1994, s. 303.

¹⁰¹ *Id.*, s. 301. Hyvä tapa on nähty vaikeasti määriteltävänä oikeusperiaatteena, koska se on sidoksissa kunkin ajan arvo- ja moraalikäsitteisiin. Ks. Castrén 2012, s. 60–61.

¹⁰² Hartzell – Vapaavuori 2024, s. 33.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuten tutkielmasta on käynyt ilmi, vastuunrajoitusehtojen syrjäytymiseen liittyy tiettyä epävarmuutta ja oikeuskirjallisuudessa on esitetty kantoja eri tulkintatapojen puolesta ja vastaan. Vastuunrajoitusehtojen syrjäytyminen kvalifioidussa tuottamuksessa on nähty itsenäisenä lakiin kirjaamattomana oppina, OikTL 36 §:n soveltamistilanteena ja tyyppi-kohtuuttomuutena. Tulkinta-apua vastuunrajoitusehtojen sitovuuteen kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetun sopimusrikkomuksen yhteydessä on haettu OikTL 36 §:n esitöistä, jossa todetaan, että yleensä on katsottu, ettei sopimuksella voida pätevästi vapautua oman törkeän huolimattomuuden tai tahallisuuden seurauksista.¹⁰³ Tämä vastuunrajoitusehtojen syrjäytymisen periaate on yleisellä tasolla varsin vakiintunut sekä kotimaisessa että kansainvälisessä oikeudessa.

Vastuunrajoitusehdon syrjäytymistä itsenäisenä lakiin kirjaamattomana oppina tukee tutkielmassa aiemmin läpi käyty ratkaisu KKO 1993:166. Tällä ennakkoratkaisulla on usein oikeuskirjallisuudessa argumentoitu vastuunrajoitusehtojen syrjäytymisen puolesta, sillä KKO on ratkaisun perusteluissa todennut, että rahdinottaja oli yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden nojalla menettänyt oikeutensa vedota vastuunrajoitusehtoon kvalifioidussa tuottamuksessa. Vaikka KKO:n ratkaisu on yleisesti hyväksytty sellaisenaan, ovat Kolster ja Norros todenneet, että näkemyksen soveltamiseen sopivia tilanteita on vaikea löytää.¹⁰⁴ Vastuunrajoitusehtojen syrjäytyminen kokonaisuudessaan kvalifioidussa tuottamuksessa ei kaikissa tilanteissa ole perusteltua, sillä vastuunrajoitusehdot kuvastavat sopijapuolten välistä vastuunjakoa. Vastuunrajoitusehtoihin puuttumisessa ei myöskään ole aina tarkoituksenmukaista keskittyä pelkästään tuottamuksen asteeseen, koska törkeän huolimattomuuden rajan määrittäminen ei ole yksiselitteistä.

Vastuunrajoitusehtojen käyttöön liittyvä kohtuuttomuuden mahdollisuus puoltaa näkemystä, jonka mukaan kohtuutonta vastuunrajoitusehtoa kvalifioidun tuottamuksen tilanteessa tulisi sovitella OikTL 36 §:n nojalla. Näkemystä ovat kannattaneet Kolster ja Norros sekä Hartzell ja Vapaavuori aihetta käsittelevissä artikkeleissaan. Vastuunrajoitusehdon kokonaisarvioon perustuva sovittelu mahdollistaisi tapauskohtaisen arvioimisen ehdon sitovuudesta. OikTL 36 §:n esitöistä kuitenkin ilmenee, että elinkeinonharjoittajien

---

¹⁰³ HE 247/1981 vp, s. 15.

¹⁰⁴ Ks. lisää Kolster – Norros 2021, s. 73.

välisen sopimusten sovitteluun suhtaudutaan varauksella.¹⁰⁵ Korkealle asetettua sovittelukynnystä voidaan jossain määrin pitää perusteltuna, kun kyse on suhteellisen tasavertaisista sopijapuolista. Kohtuuttoman vastuunrajoitusehdon sovittelu mahdollistaisi kuitenkin erilaisten sopimusten ja sopimusrikkomustilanteiden huomioimisen sekä edistäisi liikesopimusten ennakoitavuutta.

Oikeuskirjallisuudessa on havaittavissa erimielisyyttä tapauksen KKO 1983 II 91 tulkintaa ja perusteltavuutta koskien. Tapauksessa ilmenneen sanamuodon ”sinänsä kohtuuton” voidaan katsoa viittaavan vastuunrajoitusehdon tyyppikohtuuttomuuteen, jonka perusteella ehdon katsottaisiin olevan aina kohtuuton. Toisen tulkintatavan mukaan tapauksen ratkaisu edustaa OikTL 36 §:n mukaista soveltamistilannetta siltä osin, kun vastuunrajoitusehto käsitti kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetut vahingot. Sekä KKO:n enemmistö että vähemmistö olivat yksimielisiä sen suhteen, että tapaukseen voitiin soveltaa OikTL 36 §:n mukaista sovitteluharkintaa. Tämän perusteella voidaan päätellä, että vastuunrajoitusehdon syrjäytymistä ei automaattisesti nähdä itsenäisenä lakiin kirjaamattomana opina.

OikTL 36 § mahdollistaa vastuunrajoitusehdon sovittelun tai huomiotta jättämisen. Tutkielmassa esiin tuodut näkemykset puoltavat kantaa, jonka mukaan vastuunrajoitusehtoa olisi suotavaa sovitella OikTL 36 §:n nojalla myös kvalifioidun tuottamuksen aiheuttamassa sopimusrikkomuksessa. Vastuunrajoitusehdon automaattista mieltämistä tyyppikohtuuttomaksi tai syrjäyttämistä yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden nojalla ei voida perustella kannattavaksi kaikissa sopimussuhteissa ja -tilanteissa. Käytännön sovitteluhaasteista huolimatta vastuunrajoitusehdon sovittelu mahdollistaa sopijapuolten välisen oikeuksien ja velvollisuuksien tapauskohtaisen huomioimisen. Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa haastavaksi noussut soveltamistilanne on tutkielmankin kannalta keskeinen aiherajaus eli elinkeinonharjoittajien välinen sopimus ja siinä kvalifioidun tuottamuksen aiheuttama sopimusrikkomus. Oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta olisi suotavaa, että vastuunrajoitusehtojen sitovuutta arvioitaessa kyseisessä tilanteessa olisi olemassa yksiselitteinen säännös, jota soveltamalla tapaus voitaisiin ratkaista.

---

¹⁰⁵ HE 247/1981 vp, s. 14–15.

Suomen oikeustilassa vallitseva epäselvyys vastuunrajoitusehtojen sitovuudesta kvalifioitussa tuottamuksessa tarjoaa mahdollisuuksia aiheen jatkotutkimukselle. Tämänhetkinen aiheeseen pohjautuva oikeuskäytäntö on kuitenkin suhteellisen vanhaa, joten jatkotutkimusmahdollisuudet edellyttäisivät myös oikeuskäytännön kehittymistä. Suomen oikeuskäytännön mahdollisiin tuleviin suuntauksiin ja kehityksiin voitaisiin soveltaa eurooppalaista ja kansainvälistä lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Uusi oikeuskäytäntö voisi tarjota tutkimus- ja vertailupohjaa sille, kuinka oikeuskäytännön kehittyminen on lisännyt tai vähentänyt sopimusoikeudellista ennakoitavuutta osapuolten välisessä vastuunjaossa ja erityisesti vahingonkorvauksen määräytymisessä, kun kyseessä on kvalifioitu tuottamus.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Ahlfors, Julia, Liikesopimuksen kohtuullistamisen toteuttamisesta. *Liikejuridiikka* 3/2016, s. 8–29.
- Carlsson, Maria – Fogelholm, Christian – Herler, Casper – Krook, Åsa – Lindqvist, Asko – Merikalla-Teir, Heidi – Syrjänen, Jani – Tuominen, Sami – Weissenberg, Ulla von, *Sopimusriskit*. Alma Talent Oy 2014.
- Castrén, Lalli, *Lehtorahdinkuljettajan syrjäytymätön vastuunrajoitus*. Suomalainen lakimiesyhdistys 2012.
- Hartzell, Anton – Vapaavuori, Tom, Törkeä huolimattomuus liikesopimussuhteissa ja vastuunrajoitukset. *Liikejuridiikka* 2/2024, s. 8–38.
- Hemmo, Mika, *Vahingonkorvauksen määräytymisestä sopimussuhteissa*. Suomalainen lakimiesyhdistys 1994.
- Hemmo, Mika, *Vahingonkorvauksen oppikirja*. WSOY Lakitieto 2002.
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus I. 2. uudistettu painos*. Talentum Media Oy 2003. (Hemmo 2003a)
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus II. 2. uudistettu painos*. Talentum Media Oy 2003. (Hemmo 2003b)
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus III*. Talentum Media Oy 2005. (Hemmo 2005a)
- Hemmo, Mika, *Vahingonkorvausoikeus*. Alma Talent Oy 2005. (Hemmo 2005b)
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeuden oppikirja*. Talentum Media Oy 2006.
- Hoppu, Esko – Hoppu, Kari, *Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet*. 16. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2016.
- Kolehmainen, Esa, *Ankaraa vastuuta koskevasta ajattelutavasta korvausoikeudessa*. Teoksessa Kolehmainen, Esa (toim.). *Business Law Forum* 1/2006, s. 337–397. Edita Publishing Oy 2006.
- Kolster, Thomas – Norros, Olli, *Kvalifioitu tuottamus ja vastuunrajoituslausekkeet*. *Lakimies* 1/2021, s. 57–75.
- Miettinen, Tarmo, *Oikeustieteen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta*. Edilex 16.2.2016. [www.edilex.fi/kirjat/16170]
- Mäenpää, Kalle, *Sopimuksen syntyminen ja vahingonkorvausvastuu sopimusneuvotteluissa*. *Lakimies* 2/2023, s. 355–360.
- Norros, Olli, *Velvoiteoikeus. 2. uudistettu painos*. Alma Talent Oy 2018.

- Norros, Olli, Takuuajan jälkeisestä virhevastuusta rakennusurakassa. Defensor Legis 2/2024, s. 248–260.
- Pöyhönen, Juha, Törkeä tuottamus ja vastuunrajoitusehto. Teoksessa Asianajotoimisto Borenius & Kemppinen 90 vuotta. 2001.
- Saarnilehto, Ari, Varallisuusosoikeuden kantavat periaatteet. Werner Söderström lakitieto Oy 2000.
- Saarnilehto, Ari, Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot. Edilex 5.10.2005. [www.edilex.fi/lakikirjasto/2666.pdf]
- Saarnilehto, Ari, Sopimuskumppanit, vastuunrajoitus ja tuotevastuu. Lakimies 7–8/2011, s. 1393–1407.
- Saarnilehto, Ari, Rakennusurakkasopimuksen rikkominen ja törkeä tuottamus. Oikeustieto 1/2014, s. 8–10.
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa, Sopimusoikeuden perusteet. 8. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018.
- Virtanen, Jenny, Todistustaakan ja vastuunrajoitusehtojen merkityksestä sopimusvastuussa. Defensor Legis 3/2005, s. 484–504.
- Wilhelmsson, Thomas, Vakiosopimus ja kohtuuttomat sopimusehdot. 3. uudistettu painos. Talentum Media Oy 2008.

Virallislähteet

HE 247/1981 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskeväksi lainsäädännöksi.

Oikeustapaukset

KKO 1983 II 91
KKO 1984 II 57
KKO 1992:178
KKO 1993:166
KKO 1997:103
KKO 2012:1
KKO 2019:13